EDUSKUNTA
Sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Asia: HE 38/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon mukaisesta hallituksen esityksestä.

Rahoitusjärjestelmän ennakoitavuuden ja kannustavuuden kehittäminen on kannatettava asia. Ehdotetuilla muutoksilla pyritään myös parantamaan rahoituksen kohdentumista palvelujen järjestämisen edellytykset turvaten. Esitys koostuu useammasta varsinaisesta muutosesityksestä sekä teknisluonteisista muutoksista.

Hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen rahoituksen painoarvon kasvattamien ja laskentaperusteiden täsmentäminen

Hallituksen esityksessä ehdotetaan lisättäväksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painoarvoa rahoituksen kohdentamisessa hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille. Muutoksella ei kuitenkaan kasvateta valtionrahoitusta vaan samalla ehdotetaan pienennettäväksi palvelutarpeen ja asukasluvun perusteella kohdennettavaa rahoitusta. Lisäksi laajennettaisiin asetuksenantovaltuutta hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen kertoimen laskentatavan täsmentämiseksi.

Hyten painoarvon kasvattamisessa maltillisesti on käytetty harkintaa ja maltillisuutta. Malli on uusi eikä hyte -kertoimen toimivuudesta ei ole vielä tietoa minkä lisäksi tietopohjassa on havaittu puutteita. Ehdotettu asetuksenantovaltuuden laajentaminen antaa mahdollisuuden täsmentää kertoimen laskentatapaa ja lisää läpinäkyvyyttä. On mallin kannustavuuden kannalta tärkeää, että indikaattorit pystytään asettamaan tutkittuun tietoon pohjautuen ja samalla huolehtimaan toimien tosiasiallisesta vaikuttavuudesta.

CC BY

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy
www.hyvil.fi
etunimi.sukunimi@hyvil.fi
Y-tunnus: 3324881-1

Välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab
www.hyvil.fi
fornamn.efternamn@hyvil.fi
FO-nummer: 3324881-1

Aluekohtaiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvekertoimet

Aluekohtaisissa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvekertoimissa on havaittu poikkeuksellisen suuria vuosimuutoksia, joiden on arvioitu johtuvan tarvekertoimien pohjana olevien tietojen laadusta ja puutteista sekä tietojen täydentymisestä jälkikäteen. Rahoitusjärjestelmässä yli 80 % rahoituksesta kohdentuu palvelutarpeen perusteella, joten tarvekertoimien äkilliset ja suuret muutokset johtavat suuriin euromääräisiin vuosimuutoksiin aluekohtaisessa rahoituksessa, mitä ei voi pitää rahoituksen ennakoitavuuden kannalta tarkoituksenmukaisena. Rahoituksen määräytyminen pääasiassa palvelutarpeen perusteella on kuitenkin edelleen perusteltua riittävien palvelujen turvaamiseksi.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi palvelutarpeen aluekohtaisien kertoimien laskentaa siten, että kertoimet muodostettaisiin kahden viimeisimmän vuoden tietojen perusteella laskettujen tarvekertoimien keskiarvona. Esityksen vaikutusarvion mukaan muutos tasoittaa siirtymää aiemmista kuntien toimittamista tiedoista hyvinvointialueiden toimittamien tietojen käyttöön. Vaihtoehtoisia tarkasteluja muutosten tasaamiseksi ei ole tehty. Vaihtoehtona olisi esimerkiksi määrittää palvelutarvekertoimet pidentämällä aineiston tarkastelujaksoa kahden vuoden tapahtumiksi tarvekertoimien laskemiseksi vuosittaisien tarvekertoimien keskiarvojen käyttämisen sijaan. Nyt jää myös epäselväksi, missä määrin asukasluvun muutoksen kehityssuunta voimistaa aluekohtaisien tarvekertoimien vuosimuutosta, sillä aluekohtaisia tarvekertoimia painotetaan alueen asukasluvulla.

Palvelutarpeen laskentaa ja käytettäviä tietoaineistoja tulee jatkuvasti ja määrätietoisesti validoida riittävästi ja parantaa tietopohjaa systemaattisesti vastaavien suurien vuosimuutostilanteiden ehkäisemiseksi. Palvelutarpeen määrittämisessä ja tarvekertoimien laskennassa tulee pyrkiä mahdollisimman ajantasaiseen laskentatietoon.

Edellisen vuoksi ehdotammekin, että aluekohtaisten palvelutarvekertoimien laskentaa vielä arvioitaisiin em. perusteella pitäen edelleen tavoitteena maltilliset vuosimuutokset.

Yksittäisistä muutoksista rahoituksen kokonaisuuden kehittämiseen

Hyvinvointialueiden käynnistämisen jälkeen lakia hyvinvointialueiden rahoituksesta on muutettu useita kertoja. Lainsäädännön ollessa uusi, tämä on sinänsä ymmärrettävää. Monen esitetyn ja hyväksytyn muutoksen perusteita tarkasteltaessa on niihin monelta osin voinut yhtyä. Tilanne muuttuu merkittävästi tarkasteltaessa muutoksien yhteisvaikutuksia. Tällöin painotetaan vahvasti mahdollisimman maltillisia aluekohtaisia muutoksia rahoituksen kehittymiseen. Tämä kokonaistarkastelu on

sinänsä perusteltua ja tärkeää rahoituksen ennakoitavuuden kannalta mutta samalla se heikentää yksittäisen muutoksen tavoiteltua vaikutusta ja perusteluja.

Hyvil on pitänyt jo aiemmissa lausunnoissaan tärkeänä koko rahoitusjärjestelmän toimivuuden läpinäkyvää ja systemaattista arviointia sekä järjestelmän kehittämistä mukaan lukien rahoituksen siirtymäkausi. Tämä työ yhdistettynä riittävän rahoituksen arviointiin tulisi käynnistää ensi tilassa yksittäisien muutosten tekemisen sijaan.

Hankalaksi järjestelmän uskottavuuden ja kannustavuuden kannalta muodostuu myös nyt ehdotettu määräaikainen muutos siirtymätasauksien pienentämisestä. Muutoksella vähennettäisiin Helsingin kaupungin rahoitusta ja sen perusteeksi esitetään tiivistetysti, että kaupungin jälkikäteisrahoituksella tarkistettu valtionrahoitus kasvaa enemmän kuin toiminnan järjestämisestä aiheutuneet kustannukset ovat olleet tilinpäätöksissä 2023 ja 2024. Jälkikäteisrahoitus on nimenomaisesti rahoituksen kannustavuuden vuoksi säädetty kohdennettavaksi samojen yleiskatteisen rahoituksen määräytymistekijöiden perusteella eikä alueen oman kustannuskehityksen perusteella. Mikäli jälkikäteisrahoituksen katsotaan kohdentuvan alueille epätarkoituksenmukaisella tavalla, tulisi rahoitusjärjestelmää kehittää tämä huomioiden ja muuttaa tai asettaa rajoittimia jälkikäteisrahoituksen aluekohtaiseen määrään nyt ehdotetun muutoksen sijaan.

Muilta osin esitetyt muutokset ovat vähäisiä tai niitä on hallituksen esitykseen muutettu aiemman lausuntopalautteen suuntaisesti.

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy

Arja Pesonen
ekonomisti

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy
www.hyvil.fi
etunimi.sukunimi@hyvil.fi
Y-tunnus: 3324881-1

Välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab
www.hyvil.fi
fornamn.efternamn@hyvil.fi
FO-nummer: 3324881-1